

## Nr 165.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dispositionen av den s. k. Skräddareheden m. m. vid Ljungbyhed; given Stockholms slott den 20 februari 1931.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts  
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

**GUSTAF ADOLF.**

*Carl Ekman.*

---

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1931.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMBIN, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för försvarsdepartementet, statsministern Ekman anför:

På förslag av Kungl. Maj:t, framlagt i proposition (nr 111) till 1915 års riksdag, medgav riksdagen (riksdagens skrivelse nr 88/1915), bland annat, att ett i propositionen närmare angivet område av omkring 40 hektar av Ljungbyheds övningsfält i Riseberga socken av Kristianstads län finge i den ordning och med de undantag, som kunde varda av Kungl. Maj:t bestämda, försäljas, att av de inflytande försäljningsmedlen finge icke blott gäldas kostnaderna för själva försäljningen utan även tagas i anspråk ett belopp av 168,400 kronor för visst i propositionen angivet markförvärv invid Bonarps hed för erhållande

av terräng för fältmässiga skarpskjutningar, samt att möjligen blivande över-skott å försäljningsmedlen finge ingå till lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Genom brev den 23 september 1915 anbefallde Kungl. Maj:t arméförvaltningens fortifikationsdepartement att verkställa sakkunnig värdering av till försäljning avsedda tomter och jordlotter å förenämnda område av Ljungbyhed samt därefter inkomma med förslag beträffande minimipris per kvadratmeter och beträffande sättet för och handhavandet av försäljningen. Härjämte be-myndigades fortifikationsdepartementet att för ett belopp av högst 168,400 kronor inköpa det till fältskjutningsterräng avsedda området invid Bonarps hed.

I skrivelse till chefen för lantförsvarsdepartementet den 25 januari 1919 anmälde fortifikationsdepartementet, att något inköp av sistnämnda område då ännu ej kommit till stånd, enär de försäljningsanbud, som tidigare förelegat beträffande området i fråga, förfallit redan innan 1915 års riksdag fattat beslut om inköp av detsamma, och nya anbud sedermera ej kunnat erhållas till tidigare beräknade pris.

Vad angår den av 1915 års riksdag medgivna försäljningen av vissa områden av Ljungbyhed fördröjdes densamma dels till följd av att lantmåteri-förrättning befanns erforderlig för bestämmandet av gränserna för Ljungbyhed och Bonarps hed, dels ock till följd av att en till ärendet hörande karta med förslag till stadsplan över det till försäljning avsedda området förkommit. Sedan lantmåteriförrättningen avslutats samt ny karta upprättats och fast-ställts av Kungl. Maj:t, ägde emellertid värdering av området rum. För denna värdering anlidade departementet domänintendenten i Kristianstads län Nils Larsson, stadsingenjören i Hälsingborg S. Ewald samt ordföranden i Riseberga sockens kommunalnämnd Robert Karlsson. Den saluvärderade marken omfattade omkring 280,690 kvadratmeter. Från värdering undantogs, förutom vägar och gator, ett område av omkring 11,000 kvadratmeter för kyrka, skola med lekplats, församlingshus, torg m. m. samt dessutom ett område invid järnvägsstationen, betecknat såsom mobiliseringsplats och innehållande i areal omkring 7,700 kvadratmeter. Värderingssumman å den värderade marken uppgick till 81,590 kronor.

Beträffande den verkställda värderingen framhöll fortifikationsdepartementet i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 december 1920, att departementet väl funnit de pris, som åsatts vissa delar av området, tämligen låga, men att departementet dock ansett sig kunna tillstyrka, att den gjorda värderingen lades till grund för försäljningen, varvid dock de åsatta prisen syntes böra anses såsom minimipris, under vilka försäljning ej i något fall borde ske.

Departementets i enlighet härmed gjorda framställning beträffande försäljning av området föranledde emellertid ej annan Kungl. Maj:ts åtgärd, än att handlingarna i ärendet den 9 maj 1922 återremitterades till fortifikationsdepartementet, som anmodades att avgiva det förnyade yttrande i ärendet, var-till omständigheterna då kunde giva anledning.

I skrivelse den 8 augusti 1925 anmodade fortifikationsdepartementet chefen för dåvarande första arméfördelningen att låta verkställa förnyad utredning i

ärendet och därvid särskilt låta undersöka, om och i vad mån den år 1925 beslutade nya försvarsordningen kunde utöva inflytande på frågorna om försäljning och köp för kronans räkning av mark vid Ljungbyhed. Därvid borde hänsyn jämväl tagas till, att viss del av övningsfältet därstädes dåmera vore avsedd att upplåtas till flygvapnet. Beträffande det till försäljning ifrågasatta området borde undersökas, huruvida tidigare värdering av detsamma till följd av i orten rådande markpriser fortfarande kunde anses skälig, eller om på grund av ändrade prisförhållanden ny värdering tilläventyrs borde komma till stånd.

Med anledning härav anförde arméfördelningschefen i skrivelse till fortifikationsdepartementet den 23 januari 1926, bland annat, att ett inköp av gemensamt fältskjutningsområde vid Bonarps hed dåmera icke kunde ifrågasättas med hänsyn till de kvarvarande regementenas vitt skilda förläggningssorter. Behovet av fältskjutningsterräng för vederbörande regemente kunde bättre tillgodoses genom avtal med respektive markägare. Beträffande det till försäljning ifrågasatta området vid Ljungbyhed eller den s. k. Skräddareheden ansåge sig arméfördelningschefen böra föreslå ny saluvärdering, då efterfrågan på tomter därstädes med anledning av den beslutade förläggningen av en flygskola till Ljungbyhed syntes vara i stigande. Vidare föreslog arméfördelningschefen, att det till försäljning avsedda området borde ökas med vissa områden, som tidigare icke ansetts böra försäljas, men vilka dåmera icke syntes vara behövlige för kronan.

I skrivelse till fortifikationsdepartementet av den 18 december 1926 anmälde arméfördelningschefen vidare, att han genom distriktslantmätaren J. Grenholm m. fl. låtit uppgöra nytt förslag till styckningsplan för Skräddareheden jämte angränsande delar av Ljungbyhed, samt hemställde, att departementet måtte, efter eget godkännande, hos länsstyrelsen i Kristianstads län utverka fastställelse av styckningsplanen och förordna om värdering av de områden, som omfattades av densamma. Någon fastställelse av ifrågavarande styckningsplan söktes icke, men sedan den till grund för planen liggande kartan under år 1927 genom distriktslantmätaren Grenholms försorg kompletterats med fullständig arealbeskrivning, verkställdes i juni 1928 saluvärdering beträffande tomtområdet av domänintendenten Nils Larsson och arméförvaltningens dåvarande domäntjänsteman, ryttmästaren B. Grill. Därvid antecknades, att tomtområdet innehölle följande areal:

Av $\frac{3}{16}$ mantal Ljungby nr 1 .....	8.6578 hektar
» $\frac{1}{8}$ » Sjöleden nr 1 och $\frac{1}{8}$ mantal Lökshus nr 1 ...	38.9455 »
Två stycken samfälligheter .....	0.6775 »
	Summa 48.2808 hektar.

I arealen hade icke inräknats den mark, som skulle åtgå till gator och allmänna platser, enär nämnda mark enligt värderingsmännens mening kostnadsfritt borde upplåtas av kronan. Värderingsmännen förordade, att de lägenheter, som vore bebyggda med kronan tillhöriga byggnader — med undantag för visst angivet område som borde överlämnas till flygstyrelsen — försälldes tillsammans med byggnaderna. Värderingen utföll på följande sätt:

$\frac{3}{16}$ mantal Ljungby nr 1 8.6578 hektar.....	kronor 97,103:—
$\frac{1}{8}$ » Sjöliden nr 1 och $\frac{1}{8}$ mantal Lökshus nr 1 38.9455 hektar .....	» 102,835: 30
	<hr/> Summa kronor 199,938: 30.

I skrivelse till chefen för försvarsdepartementet den 4 juni 1929 hava sedermera *lantförsvarets markkommitterade* framlagt utredning och förslag beträffande lantförsvarets och flygvapnets fastigheter vid Ljungbyhed och Bonarps hed samt därvid anfört, bland annat, följande.

Vad först anginge Skräddareheden, hade de genom 1925 års försvarsbeslut inträdda förändringarna icke i vidare mån än, som nedan berördes, medfört några behov, som krävde hedens bibehållande för militära ändamål. En livligare byggnadsverksamhet därstädes syntes snarare vara av ett visst intresse för den till Ljungbyhed numera förlagda flygskolan. Genom en ökad bebyggelse skulle nämligen dels inkvarteringsmöjligheterna inom Ljungbyheds samhälle ökas, dels ock de nu jämförelsevis höga hyrorna antagligen komma att sjunka, till lättnad för den vid skolan anställda personalen. Genom tomtförsäljningen skulle dessutom den till Ljungbyhed mera stadigvarande förlagda personalen få möjlighet att på lämplig plats uppföra egna bostäder. Bostadsfrågans läge nödvändiggjorde emellertid, att, åtminstone tillsviare, från försäljning undantoges de till flygstyrelsen överlämnade områdena av Skräddareheden med därå uppförda, till bostäder åt personalen lämpade byggnader. I övrigt syntes icke några områden erfordras för försvarsväsendets behov eller andra statliga ändamål. Däremot torde en av kyrkoherden i Riseberga församlings pastorat hos kommitterade gjord framställning, att visst angivet område å Skräddareheden finge inköpas eller helst gratis upplåtas för uppförande av ett församlingshem, få anses beröra ett intresse, som förtjänade beaktande. I församlingshemmet skulle, bland annat, inrymmas gudstjänstlokal, där regelbundna gudstjänster, avsedda för såväl ortens befolkning som den till Ljungbyhed förlagda flygskolan, komme att hållas. (Avståndet till församlingens kyrka från Ljungbyhed vore 5 km.) Såsom skäl för en upplåtelse utan ersättning av området i fråga hade, bland annat, anförts, att ett blivande församlingshem kunde tillgodose även flygskolans andliga vård. I frågans nuvarande läge kunde dock kommitterade icke annat än förorda, att ett lämpligt beläget område reserverades för ändamålet för att, när planerna på en lokal för andaktsstunder mera mognat, efter Kungl. Maj:ts bestämmande upplåtas eller eventuellt överlåtas. Förslag till lämpligt område för församlingshemmet kunde kommitterade icke avgiva, utan borde frågan härom få komma under förnyat bedömande, sedan den omarbetning av planen för områdets ordnande, som enligt kommitterades åsikt erfordrades, blivit verkställd. I övrigt borde Skräddareheden försäljas.

Då den av distriktslantmätaren Grenholm upprättade styckningsplanen i vissa hänseenden syntes mindre tillfredsställande, hade kommitterade inhämtat vederbörande länsarkitekts yttrande, huruvida nämnda plan kunde anses vara av beskaffenhet att, efter vederbörligt godkännande enligt 19 kap. 1 § i lagen om delning av jord å landet, kunna läggas till grund för en tomtförsäljning inom området ifråga.

I anledning härav hade länsarkitekten i skrivelse till kommitterade den 16 maj 1929 meddelat, att han ansåge vissa anmärkningar böra framställas mot berörda planförslag, vilka anmärkningar i huvudsak ginge ut därpå, att vissa jämkningar i förslaget borde äga rum vid försäljningen av de bebyggda områdena, och att det obyggda området ej borde exploateras enligt samma förslag, enär

det icke kunde sägas motsvara de fordringar, som uppställdes på en plan enligt 19 kap. i lagen om delning av jord å landet.

Kommittéer ville för sin del vitsorda befogenheten av de utav länsarkitekten sålunda framställda anmärkningarna mot distriktslantmätaren Grenholms förslag. Ett iakttagande av länsarkitektens anmärkningar torde emellertid icke kunna ske, utan att ett nytt planförslag utarbetades, och någon försäljning torde ej heller kunna ske, förrän en ny plan för området ordnande godkännts. I sammanhang med upprättande av en dylik plan syntes dessutom böra tagas i övervägande, huruvida icke föreskrift borde meddelas om, att byggnadsstadgan för rikets städer skulle tillämplig inom området, något som åter i sin ordning hade till följd nödvändigheten av, att en plan för vattnets avledande utarbetades samt att en byggnadsordning för området upprättades. Frågan om anläggande av vattenledning vore däremot för närvarande icke aktuell, då någon svårighet att erhålla användbart dricksvatten icke föreläge.

Lösandet av dessa förvaltningsuppgifter fölle emellertid icke inom ramen för kommittéernas uppdrag. Ej heller syntes de lämpligen böra anförtros åt de militära förvaltningsorganen. I stället borde de enligt kommittéernas åsikt överlämnas till en myndighet med speciell erfarenhet i fråga om tomtexploatering, och ville kommittéerna i detta avseende framhålla djurgårdskommissionen såsom särskilt lämpad för ett sådant uppdrag.

För markförsäljningen inom området ansågo kommittéerna riksdagens vidare hörande icke erforderligt, utan funne de densamma kunna äga rum på grund av 1915 års riksdagsbeslut enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t kunde komma att meddela.

Att de med kronans hus bebyggda arrendelotterna, utgörande dels de ursprungliga gårdstomterna till fastigheterna  $\frac{3}{16}$  mantal Ljungby nr 1 samt  $\frac{1}{8}$  mantal Lökshus nr 1 och  $\frac{1}{8}$  mantal Sjöliden nr 1, av vilka gårdstomter den till den förstnämnda fastigheten hörande vore belägen söder om den egentliga Skräddareheden, dels ock en del åkerjord under de två sistangivna fastigheterna, inom överskådlig framtid komme att erhålla annat än jordbruksvärde, förefölle kommittéerna osannolikt. Det vore därför ej något att erinra emot, att dessa områden försålles såsom jordbruksfastigheter till de nuvarande arrendatorerna. Försiktigheten torde emellertid kräva, att en dylik försäljning icke ägde rum, förrän den nya planen utarbetats, varför kommittéerna för det dåvarande icke kunde förorda en försäljning av dessa områden.

Under betonande av att de vid 1928 års värdering åsatta värdena måste anses såsom minimivärden, ansågo kommittéerna, att denna värdering i det hela kunde tagas till utgångspunkt för prissättningen vid en blivande försäljning. Vid en så småningom i mån av efterfrågan skeende försäljning syntes dock i många fall åtskilligt högre priser kunna uppnås.

Vad därpå anginge väster om järnvägen belägna områden av Ljungbyheds övningsfält, ville kommittéerna till en början framhålla, att flygstyrelsen i skrift till Kungl. Maj:t den 10 januari 1929 hemställt, att två till styrelsens förvaltning överlämnade områden mellan järnvägen och f. d. dragonlägret å övningsfältet måtte få försäljas till egna hem åt den vid de till Ljungbyhed förlagda flygverkstäderna anställda civila personalen. Detta förslag kunde emellertid icke av kommittéerna tillstyrkas. Visserligen skulle en tomtförsäljning därstädes till den nuvarande verkstadspersonalen enligt kommittéernas åsikt vara förmånlig för denna, men den skulle å andra sidan icke innebära någon verklig lösning av frågan om bostäder åt personalen. Ur militär synpunkt vore det också mindre lämpligt, att ifrågavarande områden, som vore belägna omedelbart intill flygskolans etablissement, komme i enskilda händer. En god lösning av bostadsfrågan syntes däremot kommittéerna kunna erhållas, om statsverket på platsen uppförde och uthyrde för ändamålet lämpliga byggnader. I likhet

med flygstyrelsen funne kommitterade det önskvärt, att sålunda avsedda bostäder kunde uppföras i närheten av arbetsplatsen, och ville de därför föreslå, att något av de mellan etablissemanten och järnvägen belägna områdena måtte få tagas i anspråk för ändamålet. I övrigt syntes de militära synpunkterna mot en försäljning i förevarande fall böra givas vitsord, och någon tomtförsäljning inom området mellan etablissemanten och järnvägen icke för närvarande äga rum, i synnerhet som lämpliga tomter till stort antal komme att bliva till salu å Skräddareheden.

Vidkommande kronan tillhörig mark vid Ljungbyhed norr om järnvägen Ljungbyhed—Klippan, hade kommitterade inhämtat, att denna mark genom kungl. brev den 4 september 1928 överlämnats från lantförsvaret till flygvapnet, dock med undantag av ett såsom vattningsplats för kavalleriets hästar angivet område, som behållits av lantförsvaret. Enligt kommitterades åsikt funnes icke några militära skäl, som talade för, att ifrågavarande markområde bibehölles i kronans ägo. I stället syntes området på grund av sitt natursköna läge väl lämpa sig till byggnadstomter. Då emellertid ett betydande antal tomter torde komma att utbudas till försäljning å Skräddareheden samt byggelsen till en början torde böra koncentreras dit, syntes likväl området för närvarande icke böra upplåtas till försäljning. Området fram till badplatserna kunde dock lämpligen medtagas vid uppgörandet av det av kommitterade ifrågasatta nya stadsplaneförslaget för att försäljas, om efterfrågan å tomtmark därstädes skulle uppstå.

Beträffande slutligen dispositionen av inflytande försäljningsmedel från Skräddareheden ville kommitterade framhålla, att några skäl till inköp av mark för fältskjutningsområde vid Bonarp ej längre föreläge, men att i stället flygskolans förläggning till Ljungbyhed gjort andra åtgärder därstädes önskvärda. Så hade flygstyrelsen hemställt, att köpeskillingen för de områden av övningsfältet, som styrelsen ifrågasatt till försäljning, måtte få användas för utförande av förbättringar å flygfältet. Enligt vad kommitterade inhämtat, avsåge flygstyrelsen därvid att använda medlen till väganläggningar, planeringar av fältet samt inköp och utfyllande av de inom heden befintliga torvmossehållorna ävensom en avveckling, i den mån så kunde ske utan alltför stora kostnader, av å heden vilande betesrätt. Kommitterade hade infet att invända mot, att de medel, som kunde komma att inflyta vid en eventuell försäljning av de områden, vilka disponerades av flygstyrelsen, användes på sådant sätt. Å andra sidan ansåge kommitterade det mindre lämpligt, att de medel, som kunde inflyta vid försäljning av mark å Skräddareheden, användes för sådana ändamål. I stället ville kommitterade i detta sammanhang hänvisa till möjligheten av, att, därest medel icke på annat sätt kunde beredas för uppförande av bostäder åt den civila personalen vid flygverkstäderna, härför erforderligt belopp kunde utgå av de medel, som komme att inflyta vid markförsäljningar å Skräddareheden. Genom en sådan användning av försäljningsmedlen skulle den kapitaltillgång, som Skräddareheden representerade, omföras till en annan tillgång, som skulle giva avkastning. Ett beslut härom torde dock kräva riksdagens bifall. I övrigt syntes blivande försäljningsmedel från av lantförsvaret disponerade områden böra redovisas till lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Under åberopande av det anförda föresloge sålunda markkommitterade, att Skräddareheden, inklusive den ursprungliga gårdstomten till fastigheten <sup>3/16</sup> mantal Ljungby nr 1, å den av distriktslantmätaren Grenholm år 1926 upprättade kartan betecknad med Dj, ävensom det norr om järnvägen Ljungbyhed—Klippan belägna området fram till bad- och vattningsplatserna ställdes under förvaltning av djurgårdskommissionen eller annan myndighet, som eventuellt kunde finnas lämplig för uppdraget, samt att kommissionen eller nämnda myn-

dighet bemyndigades att upprätta ny plan för områdets ordnande enligt 19 kap. i lagen om delning av jord på landet och plan till ordnande i erforderlig omfattning av avlopp från området ävensom anbefalldes att till Kungl. Maj:t iakomma med förslag till bestämmelser och villkor för tomtförsäljningarna inom området.

I utlåtande den 12 oktober 1929 över markkommitterades ifrågavarande utredning och förslag anförde *arméförvaltningens fortifikationsdepartement*, att departementet av handlingarna i ärendet funnit framgå, att det av kommitterade till försäljning avsedda området icke vore fullt identiskt med det, om vars försäljning 1915 års riksdag meddelat beslut, samt att vid sådant förhållande och då, såsom kommitterade anmärkt, användandet av inflytande försäljningsmedel till det ursprungligen av riksdagen avsedda ändamålet, utvidgning av Bonarps hed, icke längre kunde ifrågakomma, riksdagen syntes böra beredas tillfälle att ånyo taga ställning till hela försäljningsfrågan. Innan riksdagens beslut härutinnan föreläge, syntes det vara obehövt, att det av kommitterade föreslagna området ställdes under förvaltning av annan myndighet än fortifikationsdepartementet. De av kommitterade föreslagna åtgärderna för upprättande av plan för styckning av ifrågavarande områden och för avloppsledningars framdragande kunde utan svårighet äga rum genom nämnda departements föranstaltande.

*Djurgårdskommissionen*, som därefter den 3 februari 1930 avgav infortrat utlåtande i ärendet, förklarade sig icke hava något att erinra emot, att det i markkommitterades skrivelse omförmälda området vid Ljungbyhed ställdes under kommissionens förvaltning och att kommissionen bemyndigades att upprätta ny plan för områdets ordnande samt plan för ordnande av avlopp från området ävensom anbefalldes att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till bestämmelser och villkor för tomtförsäljningarna inom området. Härjämte hemställde kommissionen om bemyndigande att — därest densamma erhöle uppdraget — för bestridande av kostnaderna för uppgörande av åsyftade planer beträffande området ifråga m. m. förskottsvis anlita till kommissionen inflytande hyres- och arrendemedel, att sedermera ersättas av de medel, som komme att inflyta genom tomtförsäljningar inom området.

Beträffande frågan om bestridandet av kostnaderna för uppgörande av plan för områdets ordnande m. m. har vidare *statskontoret* uti den 14 februari 1930 avgivet utlåtande i ärendet anført, att ämbetsverket i huvudsak intet hade att erinra emot, att därest djurgårdskommissionen erhöle i uppdrag att övertaga förvaltningen av det till försäljning ifrågasatta området, kostnaderna för planen m. m. förskottsvis utginge av till kommissionen inflytande hyres- och arrendemedel för att sedermera ersättas av inflytande tomtförsäljningsmedel. Förutsättningarna för detta förslag syntes dock vara, att området avskildes från lantförsvaret och att från detsamma inflytande hyres- och arrendemedel komme att uppbaras och redovisas av kommissionen samt att dessa medel i första hand

toges i anspråk för gäldande av de med planläggningen förenade kostnaderna. Därest annan myndighet än djurgårdskommissionen erhöle förvaltnings- och försäljningsuppdrag beträffande ifrågavarande område och de inflytande arrende- och hyresmedlen icke försloge till bestridande av ovannämnda kostnader, syntes särskilt beslut rörande merkostnadernas gäldande böra meddelas av Kungl. Maj:t. Statskontoret ville i detta sammanhang erinra om, att, då fråga varit om försäljning av ecklesiastik jord, motsvarande kostnader förskotterats ur kyrkofonden, som sedermera av inflytande avgälds- och försäljningsmedel gottgjorts förskottet jämte ränta därå. Oberoende av frågan om vilken myndighet, som kunde komma att omhänderhava förvaltningen och försäljningen av förevarande område, syntes det statskontoret nödvändigt, att utgifter och inkomster, avseende detta område, redovisades för sig utan sammanblandning med dylika beträffande andra områden, vilkas förvaltning och försäljning ombesörjdes av samma myndighet.

Sedan *fortifikationsdepartementet* därefter anbefallts att inkomma med förnyat yttrande i ärendet, överlämnade departementet med utlåtande den 12 april 1930 dels en av ämbetsverkets domäntjänsteman upprättad promemoria över av denne efter besök å Ljungbyhed verkställd utredning, dels ock ett av domäntjänstemannen i nämnda promemoria åberopat yttrande i ärendet av stadsingenjören S. Ewald jämte en av den sistnämnde upprättad karts-kiss med förslag i stora drag till ordnande av Skräddareheden. I nämnda utlåtande anförde fortifikationsdepartementet i huvudsak följande:

Enligt av domäntjänstemannen lämnad promemoria hade denne gjort besök på platsen och därvid sammanträffat med stadsingenjören Ewald och fortifikationsofficieren vid södra arméfördelningens stab, majoren I. Axell. Samtliga hade därvid kommit till den uppfattningen, att det — såväl med hänsyn till önskvärdheten av att snarast möjligt nå fram till en lösning av frågan om exploatering av Skräddareheden, varmed domäntjänstemannen avsåge all kronans mark vid Ljungbyhed öster om järnvägen med undantag av  $\frac{2}{16}$  mantal Ljungby nr 1 och en strandremsa vid Rönneå, som ock med hänsyn till den ringa efterfrågan på nya byggnadsplatser, som kunde anses sannolik på grund av ortens för närvarande små utvecklingsmöjligheter — ej vore ändamålsenligt att planera en exploatering i så stor omfattning, som i de tidigare avgivna förslagen avsetts. Genomförandet av en stadsplaneindelning med därtill hörande avloppssystem, på sätt lantförsvarets markkommitterade föreslagit, hade ej ansetts kunna förordas, då en dylik åtgärd kunde beräknas komma att taga avsevärd tid i anspråk. Under rådande förhållanden hade det syntts vara mest praktiskt, att man nöjde sig med en styckning i byggnadsplatser utan samband med stadspaneläggning av så stor del av Skräddareheden, som rimligen svarade mot behovet under den närmaste framtiden. Härvid hade helt naturligt i första rummet de mest begärliga delarna av heden ansetts böra ifrågakomma, nämligen de som vore belägna närmast och utefter järnvägen samt utefter landsvägen Ljungbyhed—Spången. Det inom heden befintliga området för forngravar och grustag hade däremot ansetts böra friläggas såsom allmän plats. Slutligen hade området öster om det tvärs över heden ledande avloppsdiket och området utefter Rönneå ävensom en markremsa söder om och utefter landsvägen Ljungbyhed—Spången till vägkorset vid Sjölidan ansetts böra bibehållas i kronans ägo såsom tomtmarksreserv, tills samhället nått en sådan utveckling,



att behov av ytterligare byggnadstomter föreläge. Domäntjänstemannen hade underställt denna plan för områdets ordnande länsarkitekten i Malmöhus och Kristianstads län N. A. Blancks bedömande, och denne hade därvid uttalat sitt gillande av planen. Härigenom skulle nämligen en tidsödande stadsplanläggning av området kunna undvikas. Ordföranden i Riseberga sockens kommunalnämnd hade på framställd förfrågan såsom sin egen ävensom ortsbefolkningens uppfattning uttalat, att de hittills uppgjorda förslagen varit för stort anlagda och vida överstigit ortens behov av nya byggnadsplatser. På grund av vad sålunda förekommit, hade domäntjänstemannen anmodat stadsingenjören Ewald att i stora drag uppgöra förslag till plan för Skräddarehedens ordnande samt till lösande på enklaste och under förhandenvarande förhållanden lämpligaste sätt av frågorna om vatten och avlopp. Den återstående delen av det område, som avsetts i 1915 års riksdagsbeslut, hade domäntjänstemannen i likhet med lantförsvarets markkommitterade ansett böra försäljas.

Med anledning av det åt honom sålunda lämnade uppdraget hade stadsingenjören Ewald sedermera avlämnat yttrande jämte kartsnitt med förslag i stora drag till ordnande av Skräddareheden. Av detta yttrande framginge, bland annat, att Ewald funnit den av distriktslantmätaren Grenholm upprättade styckningsplanen, som omfattade cirka 260 tomter, vara för stort anlagd, då på det utvecklingsstadium, samhället hittills uppnått, förutom redan bebyggda tomtplatser, för närvarande icke erfordrades mer än ett 50-tal nya dylika. Dessa borde förläggas uteser redan befintliga vägar inom samhället fram till huvuddiket och givas en areal av i allmänhet omkring 2,000 kvadratmeter med en minimigräns i vissa fall ned till 1,500 kvadratmeter. Fornlämningsområdet och grustaget syntes böra utläggas såsom allmän plats. Vidare borde, då järnvägen bildade en bestämd gräns å marken, områdena väster om denna enligt Ewalds åsikt för närvarande icke försäljas. I fråga om den av markkommitterade föreslagna avloppsanläggningen hade Ewald förklarat sig anse, att det icke vore behövt att för de till försäljning ifrågasatta områdena av Skräddareheden utlägga avloppsledningar. Kostnaderna för avloppsledningar för de områden, som av Ewald ifrågasatts till försäljning, borde beräknas till minst 100,000 kronor. Beträffande vattenledning hade Ewald anslutit sig till den av markkommitterade uttalade uppfattningen, att vattenledningar för närvarande icke behövde anläggas till det för exploatering avsedda området. En vattenledning för detta område skulle enligt hans beräkningar komma att draga en kostnad av minst 200,000 kronor. Ewald hade vidare föreslagit, att vid försäljning av byggnadstomter å området ifråga föreskrifter skulle lämnas rörande sättet för bebyggelse av desamma. Ewald hade slutligen som sin åsikt uttalat, att ifrågavarande områdes inläggande i stadsplan och tillämpning därå av byggnadsstadgan för rikets städer icke för närvarande vore aktuell, utan att detta spörsmål borde komma under omprövning vid samhällets ombildande till municipalsamhälle.

För egen del ansåge fortifikationsdepartementet i huvudsaklig överensstämmelse med markkommitterade, att de delar av Ljungbyhed, som icke längre behövde tagas i anspråk för försvarsändamål, borde av kronan avyttras. I fråga om planen för hedens försäljning anslöte sig departementet till de synpunkter och riktlinjer, som domäntjänstemannen framlagt. Departementet funne så mycket större skäl att förorda denna begränsade plan för områdets exploatering, som planen i första hand toge sikte på de lokala förhållandena, såväl beträffande behovet av byggnadsplatser som beträffande frågan om ortens ombildande till stadslignande samhälle. De tidigare framkomna förslagen syntes i dessa avseenden hava varit allt för vittomfattande. Särskilt gällde detta lantförsvarets markkommitterades förslag, vilket åsyftat att göra byggnadsstadgan för rikets städer tillämplig å området, varigenom frågorna om ordnande av

avloppssystem m. m. skulle komma att aktualiseras. Ett skjutande i förgrunden av dessa frågor komme med säkerhet att försvåra exploateringsplanens genomförande och för kronan minska det ekonomiska utbytet av exploateringen. Departementet ansåge fördens skull, att styckningsplanen icke borde sammankopplas med upprättande av stadsplan, utan att densamma borde upprättas för sig, så att den kunde av vederbörande länsstyrelse godkännas såsom »plan för områdets ordnande» jämlikt 19 kap. 1 § i lagen om delning av jord å landet.

Vidkommande därpå frågan om den framtida dispositionen av kronan tillhöriga markområden på västra sidan av Ljungbyheds järnvägsstation, över vilken fråga fortifikationsdepartementet tidigare i annat sammanhang avgivit anbefallt yttrande, ville departementet framhålla, att, då genom den föreslagna exploateringen av Skräddareheden för byggnadsändamål tillgången på byggnadstomter på platsen komme att bli tillräckligt riklig, departementet nu ansåge sig helt böra avstyrka markkommitterades förslag om bebyggande på föreslaget sätt och i föreslagen utsträckning av vissa områden på nämnda sida om järnvägsstationen. Såsom ytterligare skäl härtill torde dessutom kunna anföras, att chefen för flygskolan i Ljungbyhed och kommunalnämndsordföranden i Riseberga socken såsom önskemål uttalat, att nämnda områden åtminstone tillsvidare icke måtte upplåtas för byggnadsändamål, utan i stället bibehållas i kronans ägo för att nyttjas såsom allmän plats. Vissa mindre och närmast järnvägsstationen belägna delar därav syntes däremot kunna, därest behov för sådant ändamål skulle komma att framträda, upplåtas med nyttjanderätt såsom magasins- och upplagsplatser.

Kostnaderna för ny styckningsplans utarbetande och fastställande samt för en eventuell ny värdering m. m. syntes icke, såsom statskontoret i sitt i ärendet den 14 februari 1930 avgivna utlåtande anført, redan nu kunna bestridas av från området inflytande hyres- och arrendemedel, enär dessa medel inginge i av Kungl. Maj:t redan fastställda stater under fjärde huvudtiteln. Då emellertid kostnaderna för exploatering av Skräddareheden, på det sätt departementet föreslagit, syntes, därest exploateringen komme att verkställas av departementet, komma att belöpa sig till jämförelsevis ringa belopp, funne departementet samma kostnader kunna förskjutas av till departementets förfogande stående medel för att sedan eventuellt ersättas av genom markförsäljningar från området inflytande köpeskillingsmedel.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde departementet om bemyndigande att låta verkställa samt till Kungl. Maj:t inkomma med plan för ordnande och försäljning av Skräddareheden ävensom med förslag till disposition av övriga för försvarsändamål icke längre behövliga markområden vid Ljungbyhed i så god tid och i sådant skick, att samma plan av Kungl. Maj:t kunde läggas till grund för proposition i ärendet till 1931 års riksdag.

*Byggnadsstyrelsen*, som den 26 juni 1930 avgivit utlåtande i ärendet, har därvid förklarat sig kunna tillstyrka, att på vissa angivna villkor styckningsplan upprättades enligt 19 kap. 1 § lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet för det av stadsingenjören Ewald angivna området, dock med utslutande av vissa för slutet bebyggande avsedda kvarter med därtill stötande gator, för vilka områden stadsplan enligt 1 kap. 42 § lagen om fastighetsbildning i stad borde upprättas. Byggnadsstyrelsen ville emellertid meddela, att stadsingenjören Ewald för styrelsen företett en av honom senare upprättad styckningsplan, som styrelsen funnit vara upprättad och utförd enligt de fordringar, som borde ställas på en stadsplan, varför det enligt styrelsens förmenande vore lämpligare, om planen i sin helhet av Kungl. Maj:t fastställdes såsom stadsplan

i stället för att till vissa huvuddelar av länsstyrelsen godkännas såsom plan för områdets ordnande enligt 19 kap. 1 § jorddelningslagen. Då planen vore färdigställd, komme ett dylikt förfaringssätt icke att vålla tidsförlust eller ökad kostnad.

Sedan fortifikationsdepartementet därefter anbefallts att, med beaktande av vad byggnadsstyrelsen i sitt utlåtande den 26 juni 1930 anfört, låta verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning, innefattande definitivt förslag rörande dispositionen av i ärendet ifrågakomna fastigheter, hemställde *fortifikationsdepartementet* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 augusti 1930, att Kungl. Maj:t måtte såsom stadsplan fastställa ett av stadsingenjören Ewald upprättat förslag till styckningsplan för en del av ägorna till  $\frac{3}{16}$  mantal nr 1<sup>2</sup> Ljungby,  $\frac{1}{8}$  mantal nr 1<sup>1</sup> Sjöleden och  $\frac{1}{8}$  mantal nr 1<sup>1</sup> Lökshus (den s. k. Skräddareheden å Ljungbyhed).

Sedan det sålunda framlagda stadsplaneförslaget remitterats till *byggnadsstyrelsen* för yttrande, avgav styrelsen den 21 oktober 1930 utlåtande i ärendet och överlämnade därvid ett av Ewald omarbetat förslag till stadsplan för ifrågavarande område, vilket förslag angivits å en av Ewald i juni 1930 upprättad och den 11 oktober 1930 kompletterad karta med därtill hörande, i juni 1930 dagtecknad beskrivning, ävensom förslag till särskilda bestämmelser i avseende å sättet för användande av byggnadskvarteren inom ifrågavarande område samt till närmare föreskrifter med avseende å ordnandet av byggnadsverksamheten inom området.

Därefter har Kungl. Maj:t genom brev den 21 november 1930, jämlikt 1 kap. 42 § andra stycket i lagen om fastighetsbildning i stad, fastställt ej mindre nyssnämnda omarbetade förslag till stadsplan, sådant detsamma angivits å den i byggnadsstyrelsens utlåtande omförmälda kartan, dock att därvid från fastställelse undantagits den å kartan angivna tomtindelning inom kvarter, än även förenämnda förslag till särskilda bestämmelser i avseende å sättet för användande av byggnadskvarteren inom det för stadsplanen avsedda området (byggnadsbestämmelser). Härjämte har Kungl. Maj:t genom samma brev med stöd av 1 kap. 46 § första stycket i nyssnämnda lag förordnat, att med avseende å ordnande av byggnadsverksamheten inom stadsplaneområdet skulle gälla vissa närmare föreskrifter (byggnadsordning) av den lydelse en till brevet fogad bilaga utvisade.

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 november 1930 har *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* sedermera anfört följande.

Den av Kungl. Maj:t fastställda stadsplanen, som funnes åskådliggjord å den till det kungl. brevet den 21 november 1930 hörande kartan, omfattade till största delen kronan tillhörig mark av Skräddareheden vid Ljungbyhed eller delar av fastigheterna  $\frac{3}{16}$  mantal nr 1<sup>2</sup> Ljungby,  $\frac{1}{8}$  mantal nr 1<sup>1</sup> Sjöleden och  $\frac{1}{8}$  mantal nr 1<sup>1</sup> Lökshus samt till återstående del viss enskilda personer tillhörig, angränsande mark. Av den kronan tillhöriga marken lydde huvuddelen under lantförsvaret, under det att vissa mindre områden därav stode under flyg-

styrelsens förvaltning, nämligen tomterna nr 2 och 3 samt del av nr 1 i kvarteret I, en del av tomten nr 3 i kvarteret XVI och ett ej tomtangivet område i kvarteret XV. Flygstyrelsens markområden inom sistnämnda två kvarter funnes angivna å en departementets skrivelse bilagd kartskiss.

Vid överbägande av frågan, vilken i stadsplanen ingående, kronan tillhörig mark, som lämpligen borde försälas, hade fortifikationsdepartementet kommit till den uppfattningen, att härför borde ifrågakomma all för byggnadstomter enligt stadsplanen avsedd mark med undantag av de till flygstyrelsens förvaltning hörande områdena inom kvarteren XV och XVI. Dessa senare områden, som vore bebyggda med kronan tillhöriga byggnader, vilka vore behöfliga för inkvartering av flygpersonal, syntes däremot åtminstone tillsvidare böra undantagas från försäljning. För den ifrågasatta försäljningen hade fortifikationsdepartementet låtit saluvärdera ifrågavarande tomtmark och därvid såsom värderingsmän anlitat arméförvaltningens domäntjänsteman, översten Wikander, stadsingenjören Ewald och kommunalnämnsordföranden Robert Karlsson i Slättåkra. Enligt det värderingsinstrument, som upprättats vid av nämnda personer den 20 oktober 1930 verkställd värdering, hade den till försäljning avsedda tomtmarken, som å en värderingsinstrumentet vidfogad karta angivits med brun täckfärg, med en areal av tillhopa 129,026 kvadratmeter uppskattats till sammanlagt 117,565 kronor 25 öre. Därav belöpte 116,044 kronor 25 öre å lantförsvarets mark med en areal av 125,656 kvadratmeter och 1,521 kronor å flygvapnets mark i kvarteret I om 3,370 kvadratmeter. Värderingsmännen hade framhållit, att de vid fullgörandet av sitt uppdrag utgått från i orten gängse tomtpriser samt beträffande de bebyggda områdena vid »Nybros» även tagit hänsyn till den långa tid, husägarna därstädes innehafvt av dem arrenderade tomter. Mot de av värderingsmännen sålunda åsatta försäljningsvärdena hade fortifikationsdepartementet ej funnit något att erinra, i synnerhet som de tämligen nära överensstämde med de värden, som beräknats vid den år 1928 verkställda värderingen av hithörande mark. Fortifikationsdepartementet ville dock framhålla, att departementet betraktade dessa värden såsom minimivärden, under vilka försäljning ej i något fall borde ske, och att i många fall högre belopp, än som motsvarade dessa värden, torde kunna erhållas. I detta avseende syntes likväl undantag böra göras beträffande de av enskilda personer bebyggda tomterna, vilka enligt departementets åsikt borde hembjudas de nuvarande innehavarna eller deras rättsinnehavare till, såvitt möjligt, de belopp, till vilka dessa tomter enligt den senaste värderingen uppskattats. I övrigt syntes vid försäljningarna företrädesrätt ej böra tillerkännas någon särskild person. Enligt vad departementet inhämtat funnes å ifrågavarande områden ej andra kronan tillhöriga byggnader än en mindre uthusbyggnad, som av 1928 års värderingsmän värderats till 200 kronor. Denna byggnad syntes böra försälas med eller utan sammanhang med marken, varå den vore uppförd, allteftersom för kronan kunde finnas fördelaktigast. Vad slutligen anginge inom stadsplaneområdet för gator och allmänna platser avsedd mark, ansåge departementet, att denna mark borde upplåtas utan ersättning, under förbehåll att densamma ej finge användas för något annat ändamål och att kronan fritoges från all skyldighet att iordningställa och underhålla marken.

Såsom tidigare omförmållts, utgjorde kronans nu stadsplanlagda område endast en del av kronans mark vid Ljungbyhed öster om järnvägen Ljungbyhed—Klippan. Över all denna mark samt en del av kronans mark väster och norr om nämnda järnväg hade departementet låtit uppgöra en skrivelsen bifogad översiktskarta i skala 1:4000. Av marken öster om järnvägen ansåge departementet, att ett område av lagom storlek och gränsande intill det stadsplanlagda området borde reserveras för framtida behov av ytterligare tomtmark för byggnadsändamål och under tiden av kronan utarrenderas. För detta ändamål hade

departementet utsett det område, som å nämnda översiktskarta angivits med parallella gula linjer. Genom att tillsvidare undantaga detta område från försäljning syntes för övrigt jämväl den fördel kunna vinnas, att tomtförsäljningarna på platsen mera koncentrerades till det stadsplanlagda området, varigenom exploateringen av detta torde komma att påskyndas.

Å översiktskartan funnes även ett med parallella blåa linjer utmärkt område. Detta område, som i areal innehölle omkring 13,5 hektar, utgjorde del av kronan tillhöriga fastigheterna  $\frac{1}{8}$  mantal nr 1<sup>1</sup> Sjölidan och  $\frac{1}{8}$  mantal nr 1<sup>1</sup> Lökshus. Det vore indelat i fem lotter, därav fyra större, som vore utarrenderade såsom jordbruksfastigheter, två lotter till en person och två andra till en annan, under det att den femte lotten, som endast utgjorde ett mindre område, vore upplåten till en tredje person, vilken enligt vad departementet under hand inhämtat, därå uppfört en byggnad för bostadsändamål och anlagt en mindre trädgård. Kronan tillhöriga byggnader funnes allenast å en av de fyra större lotterna, å vilken uppförts ett boningshus, ett uthus och en s. k. luta. Då det område, varom här vore fråga, ej vore behöfligt vare sig för militärt eller annat statligt ändamål, ansåge departementet hinder ej föreligga för, att detsamma försåldes. Departementet hade för detta ändamål låtit saluvärdera detsamma genom samma värderingsmän, som tillkallats för värdering av det stadsplanlagda området. Vid värderingen, som ägt rum den 20 oktober 1930, hade marken av värderingsmännen uppskattats till 600 kronor per hektar eller till sammanlagt omkring 8,100 kronor samt byggnaderna till 3,400 kronor eller samma belopp, som åsatts dem vid den år 1928 skedda värderingen. Mark och byggnader hade sålunda tillhoppa uppskattats till omkring 11,500 kronor. Mot de sålunda åsatta saluvärdena hade departementet ej något att erinra. Därest området komme att försäljas, ville departementet föreslå, att detsamma i första rummet måtte få hembjudas de nuvarande arrendatorerna eller deras rättsinnehavare efter vars och ens innehav därav för belopp, motsvarande de värden, som efter verkställd uppmätning av de olika arrendelotterna kunde enligt de av värderingsmännen föreslagna beräkningsgrunderna bliva åsatta desamma. Skulle emellertid någon eller några av arrendatorerna eller deras rättsinnehavare på tillfrågan förklara sig ej önska förvärva dem sålunda hembjudna områden, borde dylika områden utbjudas till försäljning åt andra personer, varvid de föreslagna saluvärdena syntes böra gälla såsom minimivärden, under vilka försäljning ej borde äga rum. För att emellertid beträffande ifrågavarande mark undanrödja möjligheterna för blivande ägare av densamma att i strid mot kronans intressen ifråga om tomt-exploatering på platsen avyttra eller eljest upplåta delar av den köpta marken till byggnadstomter, ansåge departementet, att i blivande köpekontrakt rörande de fyra större marklotterna borde såsom villkor stadgas, att å dessa lotter icke skulle utan kronans medgivande få uppföras andra byggnader än sådana, som vore för jordbruks- eller därmed sammanhängande bostadsändamål erforderliga, och att kronan skulle äga rätt att till säkerhet för detta förbehåll till förmån för kronans angränsande fastighet, som föreslagits att reserveras för framtida behov av byggnadstomter, erhålla in-teckning såsom för servitut i de försålda lotterna. Något liknande förbehåll vid försäljning av den återstående eller femte lotten ansåge fortifikationsdepartementet ej kunna göras, dels på grund av denna lotts ringa areal, dels ock då lotten, sådan den nu vore av kronan upplåten, ej användes eller vore avsedd att användas för jordbruksändamål.

Av kronans mark vid Ljungbyhed öster om järnvägen återstode härefter blott ett söder om det stadsplanlagda området beläget markområde, vilket å förenämnda översiktskarta upptagits under benämningen Ljungby 1<sup>2</sup> och i areal innehölle 1 hektar 71 ar. Detta område inbegreps icke i den mark, som enligt 1915 års riksdagsbeslut avsetts att försäljas, men hade vid senare avgivna försäljningsförslag medtagits bland områden, lämpliga att avyttras, och därvid

uppskattats såsom jordbruksfastighet. Mot områdets avhändande från kronan hade departementet, då området ej vore behöfligt för något kronans ändamål, ej något att erinra. Emellertid hade departementet inhämtat, att området vore beläget inuti de mera tätt bebyggda delarna av Ljungbyheds stationssamhälle och att detsamma inginge i ett område i denna del av samhället, för vilket förslag till stadsplan för närvarande vore under utarbetande. Av de utav departementet senast tillkallade värderingsmännen hade området i fråga därför upptagits såsom tomtmark och såsom sådan uppskattats efter ett belopp av 50 öre per kvadratmeter. Detta värde, som givetvis endast avsåge sådan mark, som enligt den blivande stadsplanen kunde komma att utgöra byggnadskvarter, ansåge departementet vara att betrakta såsom minimivärde, under vilket försäljning i intet fall borde ske. Sannolikt torde åtminstone i en del fall högre köpeskillning kunna vara att påräkna. Den mark av området åter, som kunde komma att avses för utläggandet av gator och eventuellt del av allmän plats, syntes böra upplåtas utan ersättning i likhet med och på villkor, som departementet föreslagit beträffande sådan mark inom det stadsplanelagda området. Då för närvarande, innan stadsplan för området blivit fastställd, uppgift saknades om den areal därav, som kunde komma att åtgå för gator och eventuellt del av allmän plats, vore det uppenbart, att något minimibelopp, som kunde beräknas komma att inflyta vid områdets försäljning, ej kunde angivas. Enligt departementets åsikt borde dock detta förhållande ej hindra, att beslut redan nu fattades om områdets avyttring, då de av departementet angivna grunderna för sådan avyttring syntes, om de bleve fastställda, kunna utgöra tillräcklig garanti för, att någon avyttring till underpris ej komme att ske. Exploateringen av området borde emellertid givetvis ej påbörjas, förrän den ifrågasatta stadsplanen för området blivit fastställd. Å området vore belägna två kronan tillhöriga byggnader, vilka av 1928 års värderingsmän upptagits till ett värde av 2,000 kronor. Enligt vad ämbetsverkets domäntjänsteman upplyst, befunno sig emellertid dessa byggnader i så dåligt skick, att de enligt hans åsikt icke vore värda att iständsättas. Byggnaderna syntes därför lämpligen böra försäljas på för kronan fördelaktigaste sätt.

På därom av departementet framställd förfrågan hade flygstyrelsen i skrivelse till departementet den 25 november 1930 förklarar, att från styrelsens sida hinder ej mötte, att följande kronan tillhöriga fastigheter vid Ljungbyhed avyttrades, nämligen dels den inom stadsplaneområdet belägna mark, som stode under styrelsens förvaltning och utgjordes av tomterna nr 2 och 3 samt del av tomten nr 1 i kvarteret I jämte tillhörande gatumark, dels ock de två å den förut omnämnda översiktskartan upptagna, lantförsvaret underlydande områden, av vilka det ena angivits med parallella blåa linjer och det andra benämns Ljungby 1<sup>2</sup>. Därjämte hade flygstyrelsen förklarar sig vilja godkänna, att det belopp av tillhoppa 1,521 kronor, vartill förenämnda under styrelsens förvaltning stående markområde i kvarteret I av värderingsmännen uppskattats, finge vid en blivande försäljning gälla såsom minimipris.

Slutligen hade flygstyrelsen meddelat, att styrelsen ansåge, att såväl det närmast väster om järnvägen Ljungbyhed—Klippan eller mellan Ljungbyheds stationsområde, å ena, samt Skånska kavalleriregementets och förutvarande Skånska dragonregementets lägerområden å Ljungbyhed, å andra sidan, belägna, å meranämnda översiktskarta med parallella röda linjer angivna området, varav vissa delar överlämnats till flygstyrelsens förvaltning, medan återstoden fortfarande kvarstode under lantförsvaret, som ock de under flygstyrelsens förvaltning stående områdena norr om samma järnväg med undantag av den i stadsplanen ingående marken, vilka områden funnes närmare angivna å en fortifikationsdepartementets skrivelse bifogad kartsbild, borde tillvidare behållas av kronan och reserveras för framtida behov. Av vad flygstyrelsen sålunda anför, syntes

framgå, bland annat, att styrelsen numera ej längre vidhölle sin tidigare gjorda framställning, att en del av flygvapnets mark närmast väster om järnvägen måtte få försäljas till egna hem åt den vid flygverkstäderna i Ljungbyhed anställda civila personalen.

Fortifikationsdepartementet hade förut i sitt den 12 april 1930 avgivna utlåtande i ärendet i fråga om disposition av kronans mark vid Ljungbyhed närmast väster om järnvägen yttrat sig över markkommitterades förslag, att vissa områden därstädes borde genom kronans försorg bebyggas för beredande av bostäder åt viss flygpersonal, och därvid för sin del avstyrkt samma förslag, huvudsakligen av det skälet att genom den föreslagna exploateringen av Skräddareheden för byggnadsändamål tillgången på byggnadstomter å platsen komme att bliva tillräckligt riklig. Departementet vidhölle sin sålunda uttalade åsikt och ville beträffande de avgivna förslagen i övrigt till disposition av såväl nämnda markområde väster om järnvägen som ock kronans mark norr om densamma nu tillägga, att det för undvikande av onödig konkurrens med kronans intressen beträffande tomtförsäljning å Skräddareheden och å det söder därom belägna område, som å översiktskartan benämnts Ljungby 1<sup>2</sup>, syntes angeläget, att annan kronan tillhörig närliggande mark ej samtidigt utbjödes till försäljning. Någon upplåtelse av den närmast väster om järnvägen belägna marken till vid flygverkstäderna anställd civil personal kunde departementet ur militär synpunkt ej förorda, då denna mark låge nära inpå de militära etablissemangen därstädes och därför ej lämpligen borde komma i enskild ägo. I anslutning till vad flygstyrelsen härutinnan sedermera uttalat, ansåge departementet därför, att någon markförsäljning nu ej borde äga rum vare sig å området närmast väster om järnvägen eller, bortsett från den mark som inginge i det stadsplanlagda området, å områdena norr om densamma. I stället borde ifrågavarande områden tillsvidare behållas i kronans ägo och av kronan disponeras för annat ändamål än bostadsändamål.

Beträffande därpå den av kyrkoherden i Riseberga församling väckta frågan om avgiftsfri upplåtelse å Skräddareheden av vissa tomter till ett församlingshem, ansåge departementet denna fråga ännu icke vara i så utrett skick, att den nu kunde upptagas till prövning. För en tillfredsställande lösning av denna fråga, därest densamma framdeles åter skulle bliva aktuell, syntes för övrigt ett genomförande av den nu föreslagna exploateringsplanen icke behöva utgöra något hinder.

Vidkommande sättet för och handhavandet av de föreslagna markförsäljningarna ansåge departementet anledning ej föreligga, att, såsom markkommitterade föreslagit, uppdrag härutinnan lämnades djurgårdskommissionen eller annan utomstående myndighet, som kunde finnas därtill lämplig, utan syntes samma försäljningar kunna ombesörjas av fortifikationsdepartementet och dess underlydande förvaltningsorgan. En förutsättning härför vore dock, att departementet vid försäljning av de nya, av enskilda personer ej bebyggda byggnadstomterna, som icke komme att hembjudas nuvarande arrendatorer därav eller deras rättsinnehavare, finge anlita särskild av departementet därtill utsedd, lämplig person på platsen såsom försäljningsman med uppgift att förmedla försäljningarna och under förutsättning av departementets godkännande avsluta kontrakt beträffande desamma. Enligt departementets åsikt skulle ett dylikt anlåtande av försäljningsman vara fördelaktigt dels ur den synpunkten, att de svårigheter, varmed det för departementet och dess underlydande organ, som icke ständigt kunde vara tillgängliga på platsen, skulle vara förenat att omedelbart med spekulanter upptaga underhandlingar om markförsäljningarna, därigenom skulle undanrödjas, dels ock då genom det föreslagna förfarandet högre pris för tomterna troligen skulle kunna uppnås. Någon försäljningsförmedling beträffande de fastigheter, som efter föregående hembud komme att försäljas

till nuvarande arrendatorer eller deras rättsinnehavare, syntes däremot ej vara erforderlig, utan torde försäljning av sådana fastigheter kunna ombesörjas direkt av departementet med tillhjälp av dess underlydande organ. För av försäljningsuppdraget föranlett arbete borde försäljningsmannen tillerkännas ersättning, som lämpligen syntes böra utgå i form av försäljningsprovision och enligt gängse praxis för liknande fall bestämmas till 2 % av försäljningssumman för varje fastighet, vars försäljning blivit av honom förmedlad.

Slutligen ville departementet såsom allmänna villkor för de fastighetsförsäljningar, som, i anslutning till vad sålunda föreslagits, kunde komma till stånd, föreslå, att köpeskilling skulle i sin helhet betalas kontant senast å den dag, som i köpekontraktet bestämts såsom tillträdesdag, och att köpare ensam skulle betala såväl alla kostnader för lagfart å av honom köpt fastighet som ock i de fall, då för lagfarts meddelande fordrades avstycknings-, mätning- eller annan lantmäteriförrättning beträffande den köpta fastigheten, jämväl alla kostnader, som därmed kunde vara förenade.

Enligt beslut av 1915 års riksdag skulle av de medel, som kunde komma att inflyta genom försäljning av i huvudsak samma områden, som nu av departementet ifrågasatts att försälas, ett belopp av 168,400 kronor tagas i anspråk för inköp av ett område för fältskjutningsterräng vid Bonarps hed. I ärendet vore emellertid även upplyst, att nämnda markköp av anförd orsak icke kommit till stånd och att på grund av ändrade förhållanden något behov för försvaret av nämnda till inköp föreslagna område numera ej längre kunde anses föreligga. Med beaktande av dessa förhållanden hade dels markkommitterade föreslagit, att av de medel, som kunde komma att inflyta genom försäljning av kronan tillhörig mark å Skräddareheden, finge tagas i anspråk erforderligt belopp för uppförande å angivet område å kronans mark vid Ljungbyhed av byggnader för beredande av bostäder åt viss flygpersonal, dels och arméförvaltningen i sin skrivelse den 31 augusti 1930 angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1931/1932 hemställt, att av berörda för fältskjutningsterräng vid Bonarps hed avsedda belopp en summa av 152,400 kronor måtte få användas såsom bidrag för inköp av vissa markområden för utvidgning av Rinkaby skjutfält. Beträffande disponerandet av de medel, som kunde komma att inflyta genom försäljning av de av departementet nu för avyttring föreslagna, lantförsvaret tillhörande områdena vid Ljungbyhed, nämligen dels det stadsplanelagda området med undantag av det område därav, som lydde under flygstyrelsen, dels det område, som å översiktskartan betecknats med parallella blåa linjer, dels ock det område, som å samma karta benämnts Ljungby 1<sup>2</sup>, ville departementet till en början framhålla, dels att försäljningarna av områdena icke kunde beräknas komma att inbringa så stort belopp, som på grund av de vid 1915 års riksdag i detta avseende föreliggande uppgifter antagits komma att inflyta genom då föreslagna fastighetsförsäljningar vid Ljungbyhed, dels ock att enligt departementets åsikt av de inflytande försäljningsmedlen i första rummet borde gäldas ej mindre de till 11,505 kronor 45 öre uppgående kostnader, som hittills uppkommit för departementet genom vidtagna åtgärder för ordnande av ifrågavarande försäljningsfrågor, vilka kostnader departementet hittills förskjutit av omhänderhavande medel, än även de ytterligare kostnader, som framdeles för samma ändamål kunde komma att uppstå. Med ett däri inberäknat belopp av omkring 2,000 kronor till försäljningsprovision torde dessa kostnader förslagsvis kunna beräknas till omkring 7,000 kronor. Vad av försäljningsmedlen efter avdrag av dessa kostnader, i runt tal omkring 18,000 kronor, kunde återstå, ansåge departementet, som, i anslutning till vad departementet förut anförde såsom skäl emot markkommitterades förslag om uppförande på kronans bekostnad av byggnader vid Ljungbyhed för beredande av bostäder åt viss flygpersonal, givetvis ej kunde förorda, att ifrågavarande för-



säljningsmedel disponerades för det av kommitterade ifrågasatta ändamålet, lämpligen kunna, intill ett belopp av 110,000 kronor, användas såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för av arméförvaltningen föreslagna utvidgning av Rinkaby skjutfält. Skulle de ifrågasatta försäljningarna komma att, utöver nämnda belopp, 110,000 kronor, lämna behållning, ansåge departementet, att sådant överskott borde tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål. Därest den föreslagna utvidgningen av Rinkaby skjutfält ej skulle komma till stånd eller de inflytande försäljningsmedlen i övrigt ej skulle finnas böra användas för sådant ändamål, borde det såsom bidrag till markköp vid Rinkaby ifrågasatta beloppet jämväl tillgodoföras nämnda fond.

Slutligen hade flygstyrelsen i sin förenämnda skrivelse den 25 november 1930 till fortifikationsdepartementet beträffande disponerandet av inflytande försäljningsmedel hemställt, att departementet måtte såsom styrelsens önskemål framföra, att de vid försäljning av det under styrelsens förvaltning stående området i kvarteret I av det stadsplanlagda området inflytande medlen finge användas för inköp av mark för utvidgning av Rinkaby flygfält, varom styrelsen avgivit förslag i samband med förslag till flygvapnets medelsbehov för budgetåret 1931/1932.

Med anledning av vad sålunda i ärendet anförts, hemställde departementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att all den kronan tillhöriga mark, som enligt den av Kungl. Maj:t genom brev den 21 november 1930 fastställda stadsplanen för ett område öster om Ljungbyheds järnvägsstation, omfattande i huvudsak kronan tillhörig mark av fastigheten  $\frac{3}{16}$  mantal nr 1<sup>2</sup> Ljungby,  $\frac{1}{8}$  mantal nr 1<sup>1</sup> Sjölden och  $\frac{1}{8}$  mantal nr 1<sup>1</sup> Lökshus i Riseberga socken av Kristianstads län, upptagits såsom byggnadskvarter, med undantag av följande två under flygstyrelsens förvaltning stående områden, nämligen dels del av tomten nr 3 i kvarteret XVI, dels ock ett ej tomtangivet område i kvarteret XV, måtte med såväl den mark därav i kvarteret nr I, som tillhörde flygvapnet, som ock den övriga mark därstädes, som lydde under lantförsvaret, få försäljas, därvid samtliga av enskilda personer nu bebyggda tomter i första hand skulle hembjudas de nuvarande arrendatorerna därav eller deras rättsinnehavare till pris, motsvarande, såvitt möjligt, de saluvärden, som åsatts tomterna vid den på departementets föranstaltande senast verkställda värderingen, och återstående tomter försäljas under hand till lägst de priser, som motsvarade de vid nämnda värdering därå satta saluvärdena, att den kronan tillhöriga mindre uthusbyggnad, som vore belägen inom nämnda stadsplanlagda område, måtte få försäljas på för kronan fördelaktigaste sätt för belopp, som därvid kunde erhållas, att den inom det stadsplanlagda området belägna, kronan tillhöriga mark, som enligt stadsplanen avsåges för gator och allmänna platser, måtte få upplåtas utan ersättning, under förbehåll att densamma ej finge användas för annat ändamål och att kronan fritoges från all skyldighet att iordningställa och underhålla marken, att med försäljning av det område, som å den departementets skrivelse bifogade översiktskartan angivits med parallella gula linjer och som inginge i det område, som enligt 1915 års riksdags beslut skulle försäljas, måtte få anstå, till dess Kungl. Maj:t kunde finna tiden vara lämplig att utvidga det för nu föreslagna tomtexploatering på platsen avsedda området, och att Kungl. Maj:t då måtte äga att utan att ånyo inhämta riksdagens yttrande besluta om erforderliga åtgärder för försäljningen och fastställa minimipris för de därvid till föryttring avsedda tomterna, att det område, som å översiktskartan angivits med parallella blåa linjer och utgjorde del av fastigheterna  $\frac{1}{8}$  mantal nr 1<sup>1</sup> Sjölden och  $\frac{1}{8}$  mantal nr 1<sup>1</sup> Lökshus, måtte med därå uppförda, kronan tillhöriga byggnader få försäljas efter uppdelning i lotter, såsom det nu vore av kronan utarrenderat, och därvid i första hand hembjudas de nuvarande

arrendatorerna eller deras rättsinnehavare till ett pris efter 600 kronor per hektar för marken och 3,400 kronor för de å den ena av lotterna befintliga, kronan tillhöriga tre byggnaderna samt, i de fall då sådant för undvikande av konkurrens med kronan om tomtförsäljningarna på platsen kunde anses önskvärdt, under förbehåll från kronans sida, att å de försålda lotterna ej finge uppföras andra byggnader än sådana, som kunde anses erforderliga för jordbruks- och därmed sammanhängande bostadsändamål, och med rätt för kronan att till säkerhet för dessa förbehåll till förmån för kronans förenämnda, för framtida tomtexploatering avsedda område erhålla inteckning såsom för servitut i lotterna ifråga, eller, om någon arrendator eller dennes rättsinnehavare på tillfrågan skulle förklara sig icke önska förvärva sålunda hembjuden lott, försäljas under hand till lägst det pris, efter vilket hembud skett, samt under förbehåll beträffande rätt till servitutsinteckning, som nämnts, att det område, som å översigtskartan upptagits under benämningen Ljungby 1<sup>2</sup>, måtte, sedan stadsplan för området blivit fastställd, få avhändas kronan, varvid dels den mark, som enligt stadsplanen kunde komma att utgöra byggnadskvarter, skulle få försälas under hand till pris, ej understigande 50 öre per kvadratmeter och den mark, som kunde komma att avses för gator och eventuellt del av allmän plats, skulle upplåtas utan ersättning, under förbehåll och på villkor, som departementet föreslagit beträffande sådan mark inom det stadsplanelagda området, att befintliga byggnader å det såsom Ljungby 1<sup>2</sup> betecknade området måtte få försälas på för kronan fördelaktigaste sätt för belopp, som därvid kunde erhållas, samt att för försäljningarnas verkställande måtte, i den mån sådant kunde anses påkallat, få av fortifikationsdepartementet anlitas särskild försäljningsman med uppdrag att underhandla med blivande spekulanter och med dem, under förbehåll av departementets godkännande, avsluta kontrakt om försäljningarna samt med rätt för försäljningsmannen att för varje sålunda av honom förmedlad försäljning uppbära ersättning i form av försäljningsprovision, motsvarande 2 % av försäljningssumman för försäld fastighet,

dels ock besluta, att samtliga försäljningar skulle ske på villkor, att köpare förbunde sig ej mindre att betala utfäst köpeskilling kontant senast å den dag, som i upprättat köpekontrakt bestämts såsom tillträdesdag, än även att ensam ansvara för gäldande av såväl alla kostnader för lagfart å av honom köpt fastighet, som ock, i de fall då för lagfarts beviljande fordrades avstycknings-, mättnings- eller annan lantmäteriförrättning beträffande den köpta fastigheten, alla kostnader, som därmed kunde vara förenade, att av de medel, som kunde komma att inflyta genom försäljning av här ifrågakomna till avyttring föreslagna markområden, som lydte under lantförsvaret, skulle i första rummet gäldas alla hittills uppkomna och framdeles uppkommande kostnader för markförsäljningarnas ordnande, att av återstoden av försäljningsmedlen ett belopp av 110,000 kronor skulle, om den av arméförvaltningen gjorda framställningen om inköp av mark för utvidgning av Rinkaby skjutfält bleve bifallen och nämnda belopp lämpligen syntes därför kunna användas, tagas i anspråk såsom bidrag för bestridande av de med nämnda markköp förenade kostnaderna, men i motsatt fall tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål, att eventuellt uppkommande ytterligare överskott å försäljningsmedlen skulle tillgodoföras nämnda fond, samt att de medel, som kunde komma att inflyta genom försäljning av det under flygstyrelsens förvaltning stående området i kvarteret I av det stadsplanelagda området, skulle användas för inköp av mark för utvidgning av Rinkaby flygfält.

Slutligen har *byggnadsstyrelsen* i utlåtande i ärendet den 9 februari 1931 efter inhämtande av länsstyrelsens i Kristianstads län yttrande anfört i huvudsak följande.

Så vitt nu kunde bedömas, komme de till försäljning ifrågasatta områdena icke att inom överskådlig tid bliva erforderliga för något statsverkets eget ändamål. Någon betänklighet mot, att de nu avhändes kronan, syntes därför icke behöva uppställas.

Den av arméförvaltningens fortifikationsdepartement uppgjorda planen för exploateringen syntes vara väl genomtänkt och motiverad. Ej heller funne styrelsen skäl till erinran beträffande de föreslagna köpevillkoren eller mot att de priser, som åsatts av en med ortsförhållandena förtrogen värderingsnämnd, bestämdes att gälla såsom minimipriser på sätt fortifikationsdepartementet föreslagit. Att vid försäljningen de nu av enskilda arrendatorer byggda och nyttjade tomterna hembjödessa dessa personer till moderata priser, syntes styrelsen förenligt med billighet och rättvisa.

Vad särskilt beträffade försäljningen av det område, som å den fortifikationsdepartementets skrivelse den 26 november 1930 bilagda kartan angivits med blå streckning, biträdde styrelsen, vad fortifikationsdepartementet framhållit om önskvärdheten av att området åtminstone tillsvidare bibehölles såsom jordbruksfastigheter, i vilket syfte vid försäljningen betryggande säkerhet borde åvägabringas. Styrelsen ville emellertid fästa uppmärksamheten på, att länsstyrelsen i Kristianstads län i sitt yttrande i ärendet till styrelsen ifrågasatt lämpligheten av förslaget om försäljning av det blåstreckade området med förbehåll om inskränkning i rätten till områdets bebyggande och med rätt till in-teckning i området härför såsom för servitut. Då detta servitut skulle gälla till förmån för samtliga fastigheter å kronans för framtida exploatering avsedda område samt en enda fastighetsägare å sistnämnda område sålunda skulle kunna förhindra servitutets upphävande, hade länsstyrelsen ansett, att ett dylikt servitut för all framtid eller åtminstone för avsevärd tid framåt kunde förhindra förstnämnda områdes exploatering för bostadsändamål, även om detta vore aldrig så önskvärt.

Under ärendets tidigare handläggning hade framkommit förslag, att försäljningen skulle handhavas av djurgårdskommissionen. Fortifikationsdepartementet hade emellertid hemställt, att uppdrag om exploateringsgenomförande måtte anförtros åt departementet. Byggnadsstyrelsen ville för sin del biträda detta fortifikationsdepartementets förslag, då denna myndighet måste förväntas hava större förtrogenhet med ortsförhållandena och även större förut-sättningar att erhålla lämpliga platsombud för tomtförsäljningens handhavande.

Styrelsen hade ej heller något att erinra mot det föreslagna sättet för ersättning åt sådant ombud.

Till slut ville styrelsen framhålla, att fortifikationsdepartementet syntes böra bemyndigas att av de vid försäljning inflytande medlen åt byggnadsinspektören utbetala det arvode, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma skola utgå till denne utöver den ersättning för varje handlagt ärende, som sökande av byggnadslov hade att gälda enligt av länsstyrelsen fastställd taxa.

Såsom i det föregående omförmälts, har redan 1915 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t medgivit, att huvudparten av den öster och nordost om Ljungbyheds järnvägsstation belägna delen av Ljungbyheds övningsfält (den s. k. Skraddareheden) finge försäljas. Förslag beträffande ifrågavarande områdes exploatering hava sedermera vid upprepade tillfällen uppgjorts. Någon försäljning av till området hörande mark har emellertid ännu icke kommit till stånd. En väsentligt bidragande orsak härtill synes hava varit, att de tidigare uppgjorda exploateringsplanerna varit alltför vittomfattande och räknat med en

tomtförsäljning från området, vida överstigande ortens nuvarande behov av byggnadsplatser. Sålunda upptog den av distriktslantmätaren J. Grenholm år 1926 upprättade styckningsplanen icke mindre än cirka 260 tomter, under det att behovet av nya tomter för bebyggelse inom samhället för närvarande torde inskränka sig till ett femtiotal.

I sitt senaste, med skrivelse den 26 november 1930 framlagda förslag rörande dispositionen av Skräddareheden och viss annan kronan tillhörig mark vid Ljungbyhed synes emellertid arméförvaltningens fortifikationsdepartement hava vederbörligen beaktat de emot de tidigare förslagen gjorda erinringarna och på ett tillfredsställande sätt anpassat planen för berörda områdens exploatering efter de lokala förhållandena. Vid granskning av nämnda förslag har jag kommit till den uppfattningen, att detsamma i huvudsak är lämpligt att läggas till grund för ett beslut beträffande dispositionen av de kronans markområden, varom här är fråga.

Visserligen har riksdagen, såsom nyss nämnts, redan tidigare lämnat sitt tillstånd till en försäljning av huvuddelen av dessa markområden. Med hänsyn till de ändringar, som nu ifrågasatts dels beträffande dispositionen av de i 1915 års försäljningsmedgivande inbegripna områdena, dels ock med avseende å användningen av inflytande köpeskillning, synes emellertid frågan om dessa områdens avyttrande böra ånyo underställas riksdagens prövning.

I den mark, som avses i fortifikationsdepartementets förslag, ingå även vissa områden, vilka icke inbegripas i 1915 års försäljningsbeslut, nämligen dels ett omedelbart intill Ljungbyheds järnvägsstation beläget, till Skräddareheden hörande område, som ansågs böra undantagas från försäljning för beredande av nödigt lastutrymme å järnvägsstationen vid mobilisering, dels ock ett söder om stationen, särskilt för sig beläget område om 1 hektar 71 ar, vilket å den översiktskarta, som omförmäles i fortifikationsdepartementets nyssnämnda skrivelse den 26 november 1930, angivits med beteckningen Ljungby 1<sup>2</sup>. Varken ur militär eller annan statlig synpunkt synas numera några skäl tala för ett bibehållande i kronans ägo av dessa områden.

För den del av Skräddareheden, som är belägen väster om ett tvärs över heden gående avloppsdike, har Kungl. Maj:t genom brev den 21 november 1930 fastställt stadsplan och byggnadsbestämmelser ävensom särskild byggnadsordning.

Av kronans öster om järnvägen belägna mark lyder huvuddelen under lantförsvaret. Återstoden — vissa delar av de områden, som enligt den till grund för nyssnämnda stadsplan liggande kartan bilda kvarteren I, XV och XVI — står under flygstyrelsens förvaltning.

Vid behandlingen av frågan om dispositionen av kronans ifrågavarande markområden har fortifikationsdepartementet uppdelat desamma i fyra olika grupper nämligen:

1) det område, som ingår i den jämlikt nyssnämnda brev den 21 november 1930 stadsplanlagda delen av Ljungbyhed, omfattande i huvudsak Skräddareheden från järnvägen i väster till det tvärs över heden löpande avloppsdiket i öster.

2) det å nyssnämnda översiktskarta med gula parallella linjer angivna området, omfattande dels ett norr om vägen Nybro samhälle—Spången beläget område av Skräddareheden, dels ock den öster om nyssnämnda avloppsdike och nordväst om vägen Ljungbyhed—Spången belägna delen av samma hed,

3) det å översiktskartan med blåa parallella linjer angivna området, omfattande den återstående, nordostligaste delen av heden, samt

4) det å översiktskartan såsom Ljungby 1<sup>2</sup> betecknade området om 1 hektar 71 ar, beläget söder om järnvägsstationen.

Fortifikationsdepartementets förslag innebär, att all kronans mark inom det stadsplanelagda området skall avyttras med undantag av de under flygstyrelsens förvaltning stående delarna av kvarteren XV och XVI å stadsplanekartan, vilka tillsvidare skola bibehållas i kronans ägo. Vid avyttringen skall den mark, som enligt stadsplanen är avsedd för gator och allmänna platser, avstås utan ersättning, under det att den för byggnadstomter avsedda marken skall försäljas till lägst de priser, som vid en genom fortifikationsdepartementets försorg den 20 oktober 1930 genom särskilda värderingsmän verkställd värdering åsatts de olika tomterna. Av ett vid omförmälda värdering upprättat värderingsinstrument framgår, att den till försäljning avsedda tomtmarken omfattar en areal av 129,026 kvadratmeter och uppskattats till ett sammanlagt värde av 117,565 kronor 25 öre, varav 1,521 kronor belöper på i kvarteret I belägen, under flygvapnets förvaltning stående mark.

Å det stadsplanelagda området finnas ej andra kronan tillhöriga byggnader än en mindre uthusbyggnad, som värderats till 200 kronor.

Ifråga om det med gula parallella linjer angivna området föreslås, att med försäljning härav skall anstå, till dess Kungl. Maj:t kan finna tiden vara lämplig för utsträckning av tomtexploateringen även till detta område, vid vilken tidpunkt detsamma skall få försäljas utan riksdagens vidare hörande på av Kungl. Maj:t fastställda villkor.

Däremot anses det å översiktskartan med blåa parallella linjer angivna området i nordöstra delen av Skräddareheden jämte vissa därå befintliga, kronan tillhöriga byggnader redan nu böra försäljas, marken efter ett pris av 600 kronor per hektar och byggnaderna för tillhoppa 3,400 kronor.

Beträffande slutligen det söder om järnvägsstationen, särskilt för sig belägna området, som å översiktskartan angivits med beteckningen Ljungby 1<sup>2</sup>, anses beslut om försäljning redan nu böra fattas, ehuru exploatering av nämnda område ej synes böra påbörjas, förrän stadsplan blivit fastställd för detsamma. Å detta område äro två kronan tillhörande byggnader belägna, vilka värderats till sammanlagt 2,000 kronor.

Vid inom försvarsdepartementet företagen granskning av förevarande ärende har utrönts, att i de områden, som sålunda föreslagits till avyttring, dock ej ovannämnda tomtmark med en areal av tillhoppa 129,026 kvadratmeter, ingå vissa samfälligheter (grustäkt, vattningsställe, fädrifter m. m.), vari jämväl kronan icke tillhöriga hemman synas äga del. Självfallet bör hänsyn till detta förhållande tagas vid blivande markupplåtelse från kronans sida.

I övrigt får jag beträffande fortifikationsdepartementets nu framlagda förslag rörande dispositionen av ifrågavarande markområden anföra följande.

Jag förordar, att all kronans mark inom det stadsplanlagda området med undantag av de under flygstyrelsens förvaltning stående delarna av kvarteren XV och XVI å stadsplanekartan avyttras. Vid avyttringen torde böra iakttagas, att mark, som enligt stadsplanen är avsedd för gator och allmänna platser, skall upplåtas utan ersättning men mot villkor, att kronan fritages från skyldighet att iordningställa och underhålla densamma, under det att för byggnadstomter avsedd mark bör försäljas till den högstbjudande, varvid dock de försäljningsvärden, tillhoppa 117,565 kronor 25 öre, som för respektive tomter angivits i det förut omförmälda värderingsinstrumentet av den 20 oktober 1930, icke må underskridas. I enlighet med vad fortifikationsdepartementet föreslagit torde tomt, som blivit bebyggd av enskild person, böra hembjudas tomtens innehavare till inköp för det belopp, vartill tomtens värde angivits i nyssnämnda värderingsinstrument.

Emot fortifikationsdepartementets förslag beträffande dispositionen av det å förenämnda översiktskarta med gula parallella linjer angivna området å Skraddareheden har jag icke något att erinra.

Vad det med blåa parallella linjer angivna området angår, användes huvuddelen av detsamma för närvarande för jordbruksändamål. Den till området hörande marken har saluvärderats såsom jordbruksmark och även avsetts att försäljas såsom sådan. För att förebygga, att blivande köpare framdeles i konkurrens med kronan exploaterar denna mark för byggnadstomter, har fortifikationsdepartementet emellertid ansett sig böra föreslå, att i blivande försäljningsavtal beträffande de delar av området, som för närvarande brukas såsom jordbrukslotter, skall föreskrivas, att å dessa lotter icke utan kronans medgivande må uppföras andra byggnader än sådana, som äro erforderliga för jordbruks- eller därmed sammanhängande ändamål, ävensom att kronan skall äga rätt att till säkerhet för detta förbehålls bestånd erhålla inteckning i de försålda fastigheterna till förmån för det kronan tillhöriga området å Skraddareheden, som å översiktskartan angivits med gula parallella linjer. Såsom länsstyrelsen i Kristianstads län i sitt till byggnadsstyrelsen avgivna yttrande i ärendet framhållit, torde det knappast vara lämpligt, att bland villkoren för blivande markupplåtelser från förstnämnda område upptaga en dylik servitutsbestämmelse, som skulle kunna föranleda olägenheter, därest det i en framtid skulle befinnas önskvärt att begagna området för bostadsändamål. Å andra sidan måste det anses vara föga välbetänkt att nu utan villkor avyttra det område, varom här är fråga, mot det låga pris, som beräknats för jordbruksmark. Sannolikt torde detsamma då förr eller senare av de blivande köparna komma att i strid mot kronans intressen exploateras och försäljas såsom tomtmark. Med hänsyn härtill synes det vara lämpligast att med försäljning av området får anstå, till dess ytterligare klarhet vunnits angående behovet av tomtmark vid Ljungbyhed och det pris, som kan utfås för dylik mark. Såsom föreslagits beträffande det med gula parallella linjer angivna området, torde emellertid Kungl. Maj:t även i fråga om före-

varande område redan nu böra bemyndigas att vid lämplig tidpunkt utan riksdagens vidare hörande verkställa försäljning på villkor, som Kungl. Maj:t med hänsyn till omständigheterna då kan finna skäligt bestämma.

Vad slutligen angår det söder om järnvägsstationen särskilt för sig belägna, med beteckningen Ljungby 1<sup>2</sup> angivna området, ingår detsamma i en del av Ljungbyheds stationssamhälle, för vilken särskild stadsplan för närvarande lär vara under utarbetande. Markvärdet å området, som har en areal av 1 hektar 71 ar, har vid den genom fortifikationsdepartementets försorg den 20 oktober 1930 företagna värderingen uppskattats till 50 öre per kvm. Ehuru en exploatering av ifrågavarande område icke torde böra igångsättas, förrän den ifrågasatta stadsplanen blivit fastställd, torde det dock, såsom fortifikationsdepartementet framhållit, vara lämpligt, att beslut angående områdets försäljning fattas redan i detta sammanhang. För försäljningen torde böra gälla, att mark, som enligt blivande stadsplan kommer att avses för gator och allmänna platser, skall upplåtas kostnadsfritt, under det att för byggnadskvarter avsedd mark skall försäljas till den högstbjudande, varvid försäljningspriset dock icke må understiga 50 öre per kvm.

Kronan tillhöriga byggnader å de till försäljning föreslagna markområdena torde böra avyttras på lämpligaste sätt, helst i samband med den mark, varå de äro uppförda.

Såsom villkor för samtliga markförsäljningar torde böra uppställas, att köparna ensamma skola bestrida uppkommande kostnader för av dem förvärvade områdets avstyckning och lagfarande m. m.

Såsom av utredningen i förevarande ärende framgår, har i samband med behandlingen av frågan om användningen av kronans öster om järnvägen Ljungbyhed—Klippan belägna markområden även framlagts förslag angående dispositionen av vissa kronan tillhöriga områden väster och norr om samma järnväg. Sålunda har flygstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 januari 1929 hemställt, att två till styrelsens förvaltning överlämnade, väster om järnvägen belägna områden måtte få försäljas till egna hem åt den vid flygverkstäderna å Ljungbyhed anställda civila personalen. Detta förslag har emellertid avstyrkts av lantförsvarets markkommitterade, som i stället föreslagit, att å något av ifrågavarande områden måtte genom kronans försorg uppföras lämpliga bostadshus, vilka sedermera borde uthyras till nämnda personal.

I fråga om de norr om järnvägen belägna områdena, vilka samtliga, med undantag av en till vattningsplats för kavalleriets hästar avsedd strandremsa vid Rönneå, stå under flygvapnets förvaltning, hava markkommitterade framhållit, att några militära skäl för dessa områdets bibehållande i kronans ägo visserligen icke förefunnes, men att desamma likväl icke syntes böra utbjudas till försäljning samtidigt med tomtmarken å Skraddareheden, dit bebyggelsen till en början borde koncentreras.

I skrivelse till fortifikationsdepartementet den 25 november 1930 har flygstyrelsen sedermera förklarat sig anse, att såväl de här förut angivna områdena väster om järnvägen, som ock de norr därom mellan järnvägen och Rönneå belägna områdena, med undantag av viss mindre del därav, vilken ingår i det

stadsplanelagda området, borde tillsvärdare bibehållas i kronans ägo och reserveras för framtida behov. Även fortifikationsdepartementet har avstyrkt markförsäljning från ifrågavarande områden, i den mån de icke beröras av stadsplanen.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit finner jag mig böra föreslå, att ifrågavarande markområden med av myndigheterna angivet undantag tillsvärdare bibehållas i kronans ägo.

I likhet med fortifikationsdepartementet anser jag, att det av kyrkoherden i Riseberga församling framlagda förslaget om upplåtelse till församlingshus av visst område å Skräddareheden icke lämpligen bör upptagas till slutlig prövning i detta sammanhang.

Någon anledning att, såsom ifrågasatts, uppdraga handhavandet av de föreslagna markförsäljningarna åt djurgårdskommissionen eller annan särskild myndighet anser jag icke föreligga, utan torde bestyret härmed böra handhavas av arméförvaltningens fortifikationsdepartement och dess underlydande förvaltningsorgan. Emot fortifikationsdepartementets förslag, att för försäljningarna måtte i vissa fall få anlitas en på orten bosatt försäljningsman, vilken för sitt arbete skulle erhålla ersättning i form av provision på förmedlade försäljningar, har jag icke något att erinra.

Såsom förut omförmållts, medgav 1915 års riksdag, att av de medel, som komme att inflyta genom försäljning av Skräddareheden, ett belopp av 168,400 kronor finge tagas i anspråk för inköp av viss till fältskjutningsterräng avsedd mark invid Bonarps hed. Något inköp av sistnämnda mark har emellertid ej kommit till stånd och är numera, enligt vad i ärendet upplysts, ej heller av behovet påkallat. Med hänsyn härtill torde de medel, som komma att inflyta vid avyttring av de nu till försäljning föreslagna områdena vid Ljungbyhed, böra disponeras för annat ändamål än nyssnämnda markinköp. Från markkommittéens sida har föreslagits, att erforderligt belopp av berörda försäljningsmedel skulle få användas för uppförande å angivet område vid Ljungbyhed av bostadshus för den civila personalen vid flygverkstäderna därstädes, under det att fortifikationsdepartementet ifrågasatt, att, sedan departementets exploateringskostnader guldits, ett visst belopp av lantförsvarets andel av försäljningsmedlen måtte få användas för inköp av mark för utvidgning av Rinkaby skjutfält samt återstoden tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål. Slutligen har flygstyrelsen hemställt, att de medel, som komma att inflyta vid försäljning av de under flygvapnets förvaltning stående markområdena, måtte få användas för inköp av mark för utvidgning av Rinkaby flygfält.

De sålunda framkomna förslagen beträffande användningen av de vid ifrågavarande markförsäljningar inflytande försäljningsmedlen finner jag mig icke kunna biträda utan hemställer, att nämnda medel, efter avdrag av kostnaderna för markområdenas exploatering och försäljning, i sin helhet tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen dels medgiva,

att all kronans mark inom det jämlikt brevet den 21 november 1930



stadsplanelagda området av Ljungbyhed, med undantag av två under flygstyrelsens förvaltning stående områden inom kvarteren XV och XVI enligt stadsplane-kartan, må avyttras, den enligt stadsplanen för gator och allmänna platser avsedda marken utan ersättning men på villkor, att kronan fritages från skyldighet att iordningställa och underhålla densamma, samt den enligt stadsplanen för byggnadskvarter avsedda marken för ett belopp av lägst 117,565 kronor 25 öre,

att de delar av den s. k. Skraddareheden, som å en handlingarna i ärendet bifogad översiktskarta över nämnda hed m. fl. områden å Ljungbyhed angivits med gula eller blåa parallella linjer, må försäljas å tid och på villkor, som det tillkommer Kungl. Maj:t att bestämma.

att det särskilt för sig söder om Ljungbyheds järnvägsstation belägna området om 1 hektar 71 ar, som å översiktskartan angivits med beteckningen Ljungby 1<sup>2</sup>, må, så snart stadsplan för området blivit fastställd, avyttras, varvid den mark, som enligt den blivande stadsplanen kan komma att avses för gator och allmänna platser, må upplåtas utan ersättning men på villkor, att kronan fritages från skyldighet att iordningställa och underhålla densamma, under det att den för byggnadskvarter avsedda marken må försäljas till ett pris, ej understigande 50 öre per kvm.,

dels ock föreskriva,

att samtliga markupplåtelser skola ske under förbehåll om, att köparna skola bestrida alla uppkommande kostnader för lagfart samt för avstyckningar och andra lantmåteriförrättningar, som eventuellt kunna bliva erforderliga beträffande av dem förvärvade områden,

att vid försäljning av sådan för byggnadskvarter avsedd mark inom det stadsplanelagda området, som blivit bebyggd av enskild person, marken skall hembjudas dess nuvarande innehavare eller dennes rättsinnehavare till inköp för belopp, vartill densamma saluvärderats vid en genom fortifikationsdepartementets försorg den 20 oktober 1930 verkställd värdering, samt

att till följd av försäljningarna inflytande köpeskillingsmedel skola, efter avdrag av exploaterings- och försäljningskostnaderna, tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

*A. Broberg.*